

ANADOLU ARKELOJİSİ

ARK101U

KISA ÖZET

1-Tarihöncesi Anadolu'da Paleolitik Ve Neolitik Dönem

Anadolu, coğrafi konumuyla *Avrupa* ve *Asya* gibi uygarlık tarihinin iki temel kıtası arasında doğal bir köprü konumundadır. *Asya*'dan *Avrupa*'ya uzanan bu büyük yarımada, boyutlarından beklenmeyecek kadar çok iklim ve bitki örtüsü çeşitliliğine sahiptir. Bu nedenle, iki kıta arasında uzanan Anadolu Yarımadası'nın göstermiş olduğu bu çeşitlilik tarih boyunca farklı hayat biçimleri (geçimlik, ticaret, sosyal hareketlilik vb.) ve dolayısı ile farklı gelişen kültürlerle sahne olmuştur.

İklim Koşulları ve Anadolu Coğrafyası

Anadolu, doğu-batı ekseninde uzanan büyük yarımadadır. Anadolu'nun Ege kıyısı, dağ sıraları ve kıyından iyice içeri giren koylarla sonlanan nehir yataklarının belirlediği girintili çıkıntılı bir toprak parçasıdır. Anadolu'nun kuzey kıyısı boyunca uzanan sıradağlar, iç bölgeyi Karadeniz kıyısından ayırır. Güneyde, Akdeniz kıyısı boyunca hareketli görünüme sahip Toros Dağları hâkimdir. Toroslar hafif bir yay çizerek Akdeniz'in kuzeydoğu köşesini aşip doğuya uzanır ve Anadolu kütesinin büyük bir kısmını, Kuzey Mezopotamya Ovası'nın hafif tepelik bölümünden ayırır.

Paleolitik Dönem ve Anadolu'da İlk İnsan İzleri

İnsanlık tarihinin başlangıç evresini oluşturan Paleolitik Çağ, (Yunanca *palaios* =eski ve *lithos* =taş - Eski Taş Çağı) yaklaşık 2 milyon yılı kapsayan çok uzun bir kültür sürecidir. *Dördüncü Jeolojik Zaman'ın Pleistosen denen gelişen bu uzun döneminde* ilk kez insanoğlu da ortaya çıkmıştır.

İnsanın biyolojik ve kültürel evriminin önemli bir bölümünün gerçekleştiği bu dönem süresince gerek dünya jeomorfolojisi ve gerekse iklim, günümüzdekinden çok farklıydı. Bu dönem (Kuvaterner İklimsel Dönem) içinde *buzul* (*Glacier*) ve *buzul arası* (*Inter - Glacier*) dönemler adı verilen uzun iklimsel dönemler söz konusudur.

Günümüzden yaklaşık 2 milyon yıl ile 10 bin yılları arasında yaşanan bu uzun dönemin ilk başlarında insanoğlu Pliosen dönemde ortaya çıkan *hominid* (*insansı*) ailesinden sıyrılarak, iki ayağı üzerinde dik durabilen ve ellerini kullanarak alet üretebilen bir insan hâline gelmiştir.

Alet yapmasını bilen ve *Homo habilis* (*becerikli insan*) olarak adlandırılan ilk insan G.Ö. (Günümüzden Önce) yaklaşık 2 milyon yıl kadar önce Afrika'da oluşumunu tamamlamıştır. Bu türü takip eden hem zihinsel hem anatomik olarak daha gelişkin "Homo Erectus" yaklaşık G.Ö. 1,8 milyon yıl kadar önce Afrika'dan çıkarak çok hızlı bir şekilde Eski Dünya'nın ve Avrupa'nın buzul altında kalmayan güney kesimleri, Gürcistan üzerinden Kafkasya ve Endonezya (Java Adası), Uzakdoğu'da Çin'de olmak üzere birçok bölümüne hızlıca yayılmıştır.

İnsanoğlunun Anadolu Yarımadası'ndaki en erken yerleşmeleri Alt Paleolitik Çağ'a (Eski Taş Devri) kadar uzanır. Anadolu yarımadasında, en azından G.Ö. 900.000 yıl kadar önce Konya Dursunlu'daki bulgularla başlamış olduğunu anladığımız en eski insan türüne ait örnekler Afrika kökenli *Homo Erectus*'a aittir. En eski paleolitik yerleşimlerin Anadolu'daki varlığı, Oldowan endüstrilerinin ele geçtiği Dursunlu (Konya) ve Yarımburgaz (İstanbul) gibi sitlerin bulunmasıyla kanıtlanmıştır.

Türkiye’de tarih öncesine ait izlerin çok sayıda olmasına karşın, fosil insan kalıntıları enderdir. Dolayısıyla, Kocabaş Köyü yakınındaki Denizli traverten yataklarında saptanmış olan kafatası parçası önemli bir buluntudur. G.Ö. 500.000 yıl civarına tarihlenmiş olan bu travertenin katmanları arasında göz çukurları üzerinde kalın bir kaş kemeri taşıyan bu kafatası, anatomik açıdan “ *Homo Erectus* ”a bağlanmaktadır. Homo erectuslar, ağaçlı bozkır ortamında geliştikleri Afrika kıtasında 1,9 milyon yıldan itibaren bilinmektedirler.

Neandertal insanı, Orta Paleolitik Dönem içinde günümüz insanıyla kıyaslanabilecek bir beyin kapasitesiyle ve net olarak ileriye fırlak bir yüzle nitelenen ancak anatomik olarak günümüz insanından ve Erectus’tan daha güçlü bir vücut yapısına sahiptir. Özellikle Avrupa’da Buzul Çağı’nın (Würm Buzulu) en güç koşullarına çok güçlü vücut yapısı ve anatomisi ile uyum sağlayan Neandertaller, 120 bin yıl öncesinden başlayarak Avrupa ve Yakındoğu’da gelişme gösterirler ve daha sonra G.Ö. 35 bin yıldan itibaren gitgide *Homo Sapienslere* bırakarak kaybolurlar. Anadolu’da bilinen tek Neandertal fosil kalıntısı Karain Mağarası’nda (Antalya) bulunan alt çene kemiğidir.

Üst Paleolitik Çağ, günümüzden yaklaşık 60 bin yıl öncesinde başlamıştır ve modern insanın hızla tüm dünyaya yayıldığı bir süreci temsil eder. Üst Paleolitik Çağ insanı dünya üzerindeki coğrafi dağılımını tamamlayıp günümüzdeki ırkların temelini oluşturur.

40 bin yıl öncesinden başlayarak günümüz insanının gerçek atası olan Homo sapiens, Anadolu’da Öküzini ve Karain Epi-paleolitik ve Üst Paleolitik mağaraları (Antalya yöresi) sayesinde iyi bir biçimde tanınmaktadır (G.Ö 31000-9000 yılları arası). Bu mağaralarda özellikle ortaya çıkarılan ocak kalıntıları, çok sayıda taş alet ve hayvan kemiği kalıntıları bölgede on binlerce yıl boyunca yerleşim olduğunu göstermiştir.

Mezolitik/ Epipaleolitik Çağ

Dördüncü Jeolojik Zaman’ın (Kuvaterner) son buzul (Würm) döneminin sonunda iklim sıcaklıklarının yükselmeye başlaması ile Pleistosen dönemi sona ermiş ve IV. Zaman’ın (Kuvaterner) ikinci bölümü, hâlen içinde olduğumuz Holosen dönem başlamıştır. MÖ 11-12 bin yıl kadar önce ortaya çıkmaya başlayan bu durum, yeni iklim koşullarının belirmesine ve iklimsel özellikleri Ön Asya’da günümüzdekini andıran bir bitki örtüsü ile hayvan türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Mezolitik dönem Anadolu’nun aksine Avrupa, özellikle kuzey kesimlerinde yaklaşık MÖ 5000’e kadar süren uzun bir süreçtir. Bu dönem özellikle Ön Asya’da Üst Paleolitik Dönem’den çok farklı özellikler göstermemesi ve kısa oluşu ile *Epi-paleolitik* olarak adlandırılmaktadır.

**%90 SORULARI
YAKALAYAN ÖZETLER**

**Özetin devamı
için tıklayınız..**

Mezolitik Çağ’da izlenen önemli bir yenilik de beslenmenin çeşitlenmesi olmuştur. Daha önceleri protein ağırlıklı beslenme türü hâkimken bu dönemde çeşitli yemiş, bitki ve köklerin beslenme alışkanlığının bir parçası hâline geldiği görülmektedir.